

**Luittaart
Namiddag
Edegem
26/03/2006
Zie pagina 16**

Bureau de dépôt / Afgifte kantoor : Edegem 1

VU / ER : Jean Cordaro Vekenveld 14 B-2550 Kontich

**België—Belgique
2650 Edegem 1
8/4660**

Geluit-Luthinerie

*Driemaandelijks uitgave van de Belgische Luitacademie
Publication trimestrielle de l'Académie belge du Luth*

N°33 03 / 2006

**Après-midi
Tarte-au-luth
Edegem
26/03/2006
Voir page 16**

Edito
Christine Ballman
Présidente

Notre journée à Oostmalle a été un franc succès. L'infrastructure mise à notre disposition par Frank Schaffels était vraiment digne du luth. Un concert varié et vivant, de belles salles d'exposition pour les luthiers, un salon pour la danse, une tour dans laquelle nous avons joué les quatuors de luth autour d'une table ronde, un podium libre dans la cafetaria où les participants sont arrivés à faire le silence... autant de bons moments partagés avec des personnes de qualité. Pour ceux qui n'y étaient pas, voyez ce numéro et les photos de la journée sont sur le site. Un après-midi musical est encore prévu le 26 mars à Edegem, comme l'année dernière, vous y êtes cordialement invités. Plus prosaïquement, n'oubliez pas de payer votre cotisation si vous trouvez un formulaire dans ce numéro.

Bonne lecture

Sommaire / Inhoud

Edito.....	p. 1
Agenda.....	p. 2
Gabinetto Armonico deel 3.....	p. 3
Rumeurs.....	p. 4
Websites.....	p. 4
Zoekertjes.....	p. 5
CD's.....	p. 5
Antwerpse luitslagers deel 8.....	p. 6
Luthistes anversois 8.....	p. 7
Cavalcanti deel 2.....	p. 8
Weiss Harrach Ms.....	p. 11 & 21
Muziekbijlage / Supplément musical.....	p. 14
Luitdag in kasteel de Renesse.....	p. 17
Editions.....	p. 20
Cursus Ud.....	p. 20
Concerten/Concerts.....	p. 23
Colofon.....	p. 24
Journées du luth à l'étranger.....	p. 24
Buitenlandse luitdagen.....	p. 24

Van de redactie
Greet Schamp
Vice voorzitter

Beste lezers,

We mogen alweer terugkijken op een prachtige luitdag ditmaal georganiseerd in het kasteel van Renesse in Oostmalle door Frank Schaffels, een trouw lid van onze luitacademie.

Verderop in dit nummer krijgt u een indruk van dit luitfeest en wie er dit keer niet bij kon zijn, moet de volgende luitbijeenkomst beslist al noteren in zijn agenda: zondag 26 maart tussen 14 en 18u in de academie van Edegem. Meer info hierover staat in onze agenda. We willen graag het luitkwartet verder uitdiepen maar ook trio's, duetten en solo's zijn welkom op deze informele speeldag. We gaan ook Dowlandliederen begeleiden. Bak je graag zelf wat, dat wordt zo stilaan een zoete traditie, of als je iets van drank meebrengt, helpt dit ons om deze evenementen met een minimum aan kosten te realiseren. Deelnemen is in elk geval gratis voor onze leden! Dan moet u wel nog even checken of er bij dit tijdschrift soms een overschrijvingsformulier steekt, dit is het teken dat wij uw bijdrage voor 2006 nog niet ontvingen.

A genda

14/03/06 19.00 **Christine Ballman** et **Philippe Malotaux**, luths, vihuela et théorbe, Académie de Musique d'Auderghem, rue des Ecoliers, 7. Renseignements : 02 6735498

17/03/06 20.00 Kasteel Walburg St Niklaas: Terza Pratica van Monteverdi: crossover project door **Thomas Smetryns**, luit met het Hermes ensemble (met elektrische gitaar, orgel, piano, gamba, teorbe, luit en zang).

Meer info: www.hermesensemble.be

19/03/06 11.00 MOL, Hotel Corbie www.getouw.be 'Alla Napolitana' - Zefiro Torna met Cécile Kempnaers (zang), Liam Fennelly, **Jurgen De bruyn**

26/03/06 Luittaart namiddag :luitsolo, duo, trio, kwartetten en Dowlandliederen. Meer uitleg op p. 16. Van 14.00 tot 18.00 in de Muziekacademie Edegem, Terelststraat 69, info 03 289 01 19 of lutacabel@advalvas.be

26/03/2006 Après-midi tarte-au-luth

De 14h00 à 18h00. Académie de Musique de Edegem Terelststraat 69. Solo, duo trio, kwartet, chant. Vous êtes tous bienvenus !

info 03 289 01 19 ou lutacabel@advalvas.be

02/04/06 15.00 María Cristina Kiehr & Concerto Soave:

Sylvie Moquet - viola da gamba, **Monica Pustilnik** – aartsluit, Jean-Marc Aymes - orgel en algemene leiding.

De Goede Week in het 17de-eeuwse Italië: werken van Domenico Mazzochi, Giovanni Girolamo Kapsberger, Giovanni De Macque, Marcorelli, Girolamo Frescobaldi e.a. Tarieven: cat. 1: € 10 / € 8 cat. 2: € 8 / € 6

Concertzaal Augustinuskkerk Kammenstraat 81,

T: 03 202.46.69 F:03 202.46.64 info@amuz.be

30/04/06 11.00 PUURS, Cultuurcentrum De Kollebloem

03 890 76 20 'Alla Napolitana' - Zefiro Torna

met Els Van Laethem, Liam Fennelly, Jowan Merckx, **Jurgen De bruyn**

06/05/06 ROESELARE, 'Greghesche' - Zefiro Torna met Cécile Kempnaers, Els Van Laethem, Gunther Vandeven, Matteo Zenatti, Matthew Baker (zang), Marleen Leicher (blokfluit, cornetto), Hannelore Devaere (harp), Liam Fennelly (viola da gamba), **Jurgen De bruyn**, luit, renaissance gitaar

4 & 10/05/06 19.00 concerten door de leerlingen van de afdeling Oude Muziek van de academie (met o.a. **luitleerlingen**) Antoniuskerk, Drie Eikenstraat Edegem info 03/289 23 60

13/05/06 20.00 MIDDELKERKE, Centrum De Branding www.middelkerke.be 059/31.95.53 'Jongleurs du Coeur' - Zefiro Torna met Emmanuel de Lattre (verteller), Els Van Laethem (zang), François Lazarevic (fluit, doedelzak), Stevie Wishart (hurdy gurdy, electronics), Stephan Poughin (percussie), Yannick Willox (electronics), **Jurgen De bruyn** (middeleeuwse luit)

27/05/06 Kasteel van GAASBEEK www.kasteelvangaasbeek.be 02/531 01 30

'Amant Vert' - Zefiro Torna met Els Van Laethem, Jan Van Elsacker (zang), Jowan Merckx (fluit, doedelzak), Liam Fennelly (vedel, viola da gamba), **Jurgen De bruyn** (luit, renaissance gitaar) & Karen Vanparys (actrice)

www.zefirotorna.be

20-30/07/2006 Séminaire Estival de Musique Ancienne en Wallonie avec **Rolf Lislevand**.

Technique & interpretation Luth : Da Milano, Da Crema, Spinaccino, Terzi, Molinaro, Galilei

Théorbe - Archiluth : Piccinini, Kapsberger, Castaldi, Melii. Travail de la basse continue au théorbe, archiluth ou chitarone.

Info : Jean-Pierre Boulet +32 (0)42 64 48 16

jpboulet@swing.be ou sur www.semusanc.be

06/08/06 a four day **Lute Workshop with David Miller** in the Castle Dennenlohe www.dennenlohe.de, near Ansbach/Nuremberg Germany, info claire@swait.fsnet.co.uk or castle@dennelohe.de

Renaissance gitaar (detail)
door Renzo Salvador

Gabinetto Armonico deel 3

Nadine Duymelinck

MANDOLA en CHITARRINO DIVERSO

Een mandola of mandora was een kleine 4-snarige luit waarvan de mandoline afgeleid is, maar op deze prent rechts staat eigenlijk een ondermaatse gitaar. In Italië werd weinig zorgvuldig omgesprongen met benamingen van allerlei instrumenten. We zien wel duidelijk vier enkele snaren, de rechterhand schijnt klaar te staan om een akkoord aan te slaan. De prent op p. 3 heeft als laconieke ondertitel: "een andere kleine gitaar". De rechterhand staat in wat we nu een gitaarhouding zouden noemen. We tellen hier, raar maar waar, zeven snaren voor tien stempennen. Soortgelijke instrumenten zien we in Zuid-Amerika en het zuiden van Europa (waarbij het aantal stempennen of -schroeven wel degelijk overeenkomt met het aantal snaren!). Een goed voorbeeld hiervan is de "timple" (midden onder) die in de volksmuziek op de Canarische Eilanden nog dagelijks gebruikt wordt. Het is een klein instrument met een lichtjes gebombeerde achterblad, de totale lengte is amper 57 cm, de mensuur is 34 cm, het lichaam is 14,5 cm breed en 6 cm diep, en de breedte van de toets varieert van 4,5 tot 4,9 cm. Meestal wordt het gebruikt om ritmische ondersteuning te geven, enkel erg virtuoze spelers slagen erin om het als solo-instrument te laten uitkomen.

Als we de "chitarrino diverso" (links onder) zouden voorzien van een ander soort stempennenkast, doet ze denken aan een renaissance-gitaar, (rechts onder). Het lichaam heeft een gemiddelde diepte van 7,5 cm, iets minder op het smalste en iets meer op het breedste punt. De breedte gaat van 21 tot 27 cm. De toets is 3,5 cm breed bij de brug en 4,5 bij de aanzet van het lichaam. De mensuur is 57,5 cm en de totale lengte 85,5. Deze gitaar is gemaakt door ons aller Renzo Salvador, die de kop de vorm gaf van een doorleefde nar.

Rumeurs / Geruchten @ Internet

Ayant enfin combo, sangle Fender et capodastre, et apris comment harmoniser et diminuer sur les conseils éclairés de nos colistiers, plus d'excuses pour résister encore à la basse Continue au Luth renaissance et au théorbe, grâce à ce site très sympa:(le connaissiez vous ?)

<http://chordlist.brian-schroeder.de/en/lute/renaissance/>
Brian's huge chordlist collection

Lute chord in Renaissance-Tuning (G, C F A D' G')

Fingerings for the most common chords

à quand chez nous cette interaction si vivifiante entre la pratique populaire et la musique ancienne ?

Je suis tombé un peu par hasard sur cette page avec une mine de partitions anglaises et pas seulement

<http://sca.uwaterloo.ca/Hendricks/>

[http://sca.uwaterloo.ca/Music/search.cgi?](http://sca.uwaterloo.ca/Music/search.cgi?s=&Books=List+all+Books)

[s=&Books=List+all+Books](http://sca.uwaterloo.ca/~praetzel/Del/www.sca.org.au/del/ddb/)

<http://sca.uwaterloo.ca/~praetzel/Del/www.sca.org.au/del/ddb/>

The Society for Creative Anachronism (SCA) is a worldwide non-profit educational organization dedicated to researching and recreating the best of the middle ages, and the renaissance, the period of history from 600 to 1600.

Members of the SCA do most anything from singing and dancing to weaving, fighting, fencing, archery, research, etc; basically anything that would have been done in the time period that the society covers.

Rob MacKillop wrote: Alexander Batov brought me two vihuelas (in A and E) to record for the vihuela webpages. I have now uploaded three versions of Mille Regrets as MP3 files - in G, A and E. I can't decide which I think most suitable. Each has different qualities, which lead to a different interpretation. I hope to record the remainder of the Fuenllana Fantasias from Book 4 on the vihuela in A, on which the stretches should be easier.

There are now two ways of accessing the mp3 files - either from the individual composer's page, for example <http://www.musicintime.co.uk/Narvaez.htm> for the three versions of Mille Regretz, or from a Recording Dates Page <http://www.musicintime.co.uk/dates.htm> which has all the recordings (now over an hour of free vihuela soundfiles with scores) with the dates they were recorded and uploaded. This might be useful if you have lost track of what you have heard so far.

We were given access to the magnificent collection of historical baroque and classical guitars in Edinburgh University, thanks to curator, Darryl Martin. The Sellas 5c guitar was stunning, and eminently playable. Likewise a Pages 6 course. Maybe one day I'll be allowed to record them.

www.musicintime.co.uk

Small crumbs of info found about Mr Beck of the Balcarres manuscript. His first name was John (not Jeff!), and the dispu-

ted concert in his argument with McLean was in Kennedy's Close (now lost), home to the earls of Casillis. John tried to put on a concert, but it was argued in court that only the council could organise concerts. John Beck won, and since that day we have been able to stage our own unpaid lute concerts in Edinburgh! Well, crumbs are better than nothing. Info from my esteemed colleague, Dr Jim Porter. Rob MacKillop

Braye en Hubert Manuscripten:

Het Braye/Osborne luit (guitar/gittern) manuscript is vrij bekend. The Osborne Commonplace Book (Osborne MS 13) Vreemd genoeg hebben weinigen gemerkt dat er ook een ander boek uit deze collectie Osborn Shelves fb7 : Francis Hubert Book of het Edward II Manuscript online te consulteren is. Sir Francis Hubert stierf in 1629, het manuscript dateert waarschijnlijk van 1625.

Om het Braye book te zien ga je naar de online catalogus en enter "Braye". http://beinecke.library.yale.edu/dl_crosscollex/ Je krijgt dan een pagina waar je kunt op inzoemen en het hele ding verschijnt. Dus beide boeken zijn beschikbaar!

Websites

The Lute Ring: All about lutes and early guitars een ring van luitverwante websites

<http://d.webring.com/hub?ring=luteandearlyguit>

<http://members.aol.com/MWhee40252/Index.html>

<http://www.lutesong.com/>

Pascal Gallon schenkt ons http://luth.chez-alice.fr/methode_luth/la_methode_du_jeune_luthiste.htm

en er zijn nog meer luitmethodes online voor beginners:

www.luteonline.de van Stefan Lundgren en

<http://john.redmood.com/lutebeginnermusic.html>

<<http://www.usd.edu/smm/PluckedStrings/Mandolins/StradMandolin/StradMandolin.html>> ongelooflijk wat een rijkdom aan instrumenten daar zit, u moet er beslist eens langs gaan als u in de buurt van South Dakota (USA) komt, een goedkoper alternatief is ernaar surfen.

<http://www.diabolus.org/> is een originele groep die Elisabethaanse muziek brengt. Met ook vele interessante links!

Wie graag eens een tabulatuur voor clarsach (soort harp) ziet, surft naar http://www.pbm.com/~lindahl/ap_huw/

Franse barokluit op <http://lute.musikalischertrichter.de/>

Gratis facsimiles op <http://fac-simile.org/>

Weiss fingerings by Barto:

<http://www.polyhymnion.org/barto/fingerings.html>

C d's

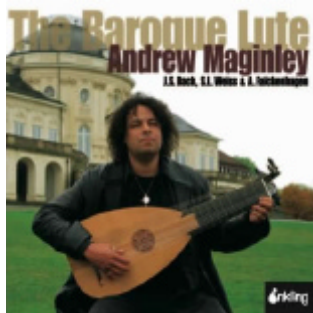
Louis Pernot, over wie u in een vorige tijdschrift (nr 31) ook al een bespreking kon lezen, heeft in februari 2004 nog een cd opgenomen in Thun (Zwitserland) die nu pas uitgekomen is. Het schijfje bevat uitsluitend werken voor barokluit van Ennemond "le vieux" Gaultier 1575-1651 en zijn

neef Denis "le jeune" Gaultier 1600-1672.

Perrine, een tijdgenoot van de Gaultiers heeft in 1680 zijn "Livre de luth de Perrine" uitgegeven dat als een soort Steen van Rosetta dient: hij heeft de verdienste, de voor leken onleesbare luittabulatuur omgezet te hebben naar notennotatie. Dit levert een onschatbare waarde aan details zoals de authentieke uitvoering van de versieringen, arpeggio's en articulatie.

Bij het beluisteren van deze overigens vlekkeloos gespeelde cd kan ik me toch niet van de indruk ontdoen dat alles een beetje steriel klinkt, ik mis wat gevoelens. Pernot is naast doctor in filosofie en ingenieur ook protestants dominee, vandaar misschien zijn nogal cerebrale uitvoering. U kan deze cd bestellen via ReR Megacorp:

79 Beulah Rd. Thornton Heath, Surrey CR7 8JG, UK
Ph: 44 (0)208-771-1063 remegacorp@dial.pipex.com

Andrew Maginley: The Baroque Lute Music of J.S. Bach, S.L. Weiss & A. Falckenhagen dit is zijn tweede solo album. Hij speelt de cellosuite nr. 1, BWV 1007 (eigen transcriptie van Maginley)– Weiss: sonata nr. 11 in d klein (Dresden versie, dus met

inleidende Fantasia) — verkeerdelijk genummerd als "36" (zoals Barto, vol. 1)

– Falckenhagen: sonata in F groot, Op. 1 nr. 5

Inkling records ink001 <http://www.inklingrecords.com/>

The Power of Love: 17th Century English Songs of passion
Ellen Hargis soprano; **Paul O'Dette**, lute, archlute, Theorbo
Van Lawes, Wilson en Lanier tot Funny Valentine...

Noyse Productions NPEHPOD 01 voor 12\$

Puzzles and Perfect Beauty: Italian Music at the End of the Middle Ages (2004) met 14e eeuwse Virelais, Istampitta en Ballades.15\$

The Newberry Consort: Mary Springfels, director, vielle & citole; David Douglas rebec & vielle; Ellen Hargis, voice; Drew Minter, voice; **Marc Rimple**, lute; Najib Bahri, percussion.

Ook verkrijgbaar bij <http://www.noyseproductions.com>

Waar u ook verschillende tracks kan beluisteren.

Paul Beier heeft een nieuwe Weiss CD gemaakt

"L'esprit italienne" Stradivarius STR-33731

Het programma is bijzonder: Beier speelt al de Weiss items uit MS Wenen 18761, t.w. de Sonates [64], [65], [66] &

[67] (voorlopige nummering van Tim Crawford; alleen nr. 65 werd tot hiertoe al opgenomen). Daarnaast is er nog de Fantasia met Fuga in D uit een Parijse MS (Sm 544), een Prelude in A (Sm 300), en een Prelude in D uit MS Podedbrady gekoppeld aan de Capriccio in D (Sm 215).

Sterk aanbevolen!! Peter Van Dessel

Twee cd's uit 1991 en 1993 van **Shirley Rumsey**, luit, zang, vihuela, cister en renaissancegitaar "Music of the Spanish" en "Music of the Italian Renaissance", zijn heruitgebracht door Naxos als 8.5506-15 en -16 samen met Oh Flanders Free door de Capilla Flamenca 8.554516 en Sephardic Romances door Ensemble Accentus o.l.v. T. Wimmer in één verzamelbox, "Renaissance Music" een buitenkansje: 4 cd's voor 18,50€ bij Fnac.

Zoekertjes Petites Annonces

A vendre

Luth baroque 13 choeurs François Bodart 1978. Instrument splendide et parfait. Étui décoré de frises baroques € 2000. Disponible après les concerts des 4 et 10 mai.

Info: jean.cordaro@antwerpen.be . Photo sur le website.

Te koop

13-koor Barokluit François Bodart 1978. Prachtig en perfect instrument. Koffer met barok motieven.

€ 2000. Leverbaar na de concerten van 4 en 10 mei.

Info: jean.cordaro@antwerpen.be. Fotos op de website.

Te koop

8-korige Renaissanceluit van Stephen Gottlieb (2000), diap. 59,2 cm, klankkast in esdoorn. Prijs : 3500 €

Sofie Vanden Eynde Tél : 0041 61 312 11 43

sofie_vanden_eynde@yahoo.com

A vendre

Luth Renaissance 8 chœurs de Stephen Gottlieb (2000), diap. 59,2 cm. Caisse en érable. Prix : 3500 €

Sofie Vanden Eynde Tél : 0041 61 312 11 43

sofie_vanden_eynde@yahoo.com

Je cherche "**le Secret des Muses**" de Nicolas Vallet en édition CNRS si possible. Contacter jpvrgf@hotmail.com

Ik zoek "le secret des Muses" van Nicolas Vallet, liefst in de CNRS uitgave. Contact: jpvrgf@hotmail.com

Antwerpse luitslagers (8) **Lambrecht Gompaerts Pieterszn.** (*Beverlo, ca. 1534- + na 22-9-1570)

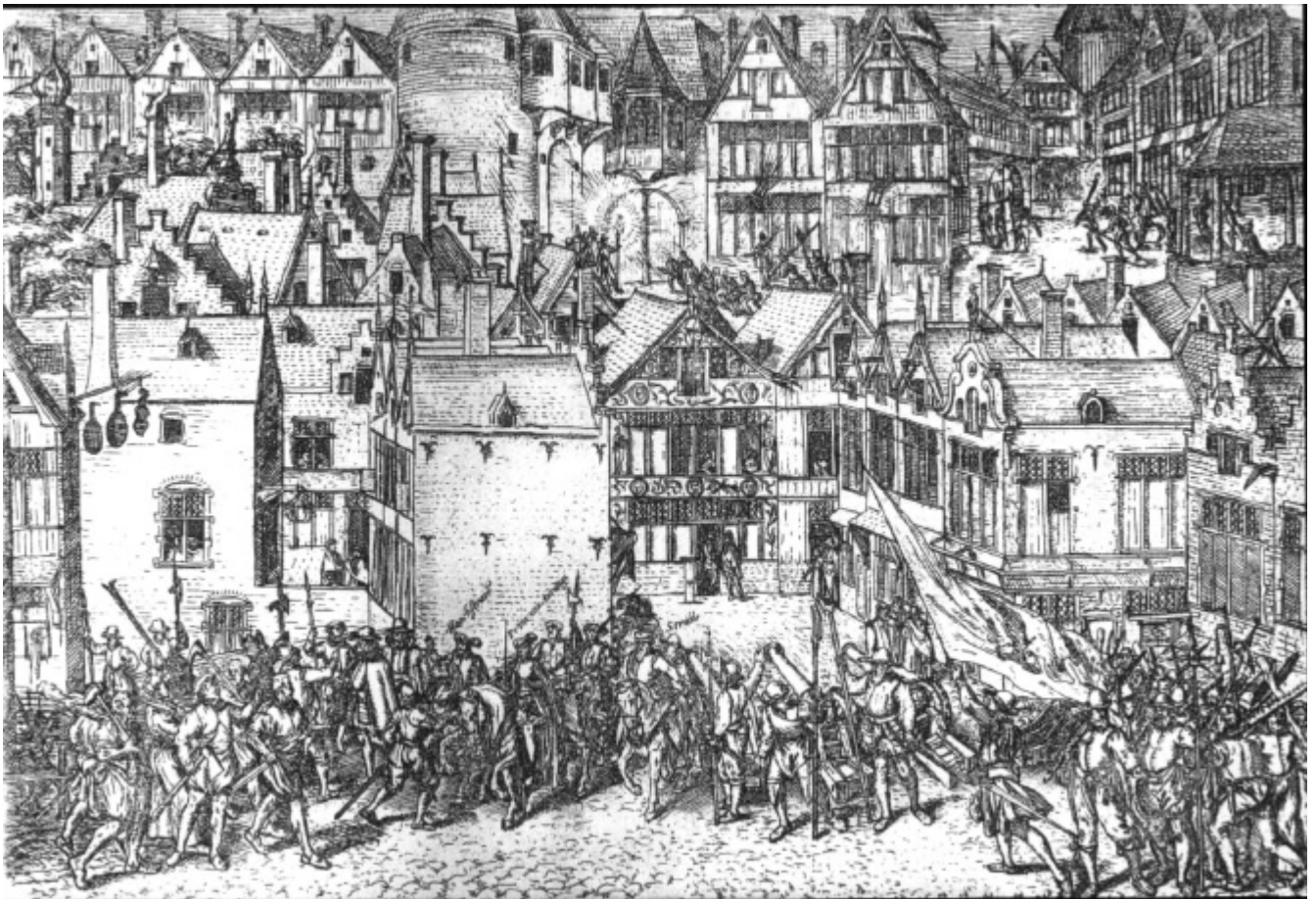
G. Spiessens

Zijn naam werd ook Gomba(e)rts gespeld en vermoedelijk was hij een broer van de klavecimbelbouwer **Willem Gompaerts**, wiens dochter Anna hij trouwens op 22 september 1570 boven de doopvont hield.(1) Sara Gompaerts (Gompers) die in 1651 trouwde met de luit- en vioolbouwer Matthijs IV Hofmans (1622-1672), was misschien een afstammeling. (2) Hij vestigde zich eerst in 's Hertogenbos, waar hij aan de Moriaanstraat woonde. Op 20 september 1560 werd hij Antwerps poorter en in 1561 werd hij aanvaard in de gilde van de Antwerpse schoolmeesters zonder "bienvenue" noch inkomgeld te betalen; hij woonde toen in de Paternosterstraat. (3) Ongewijfeld is hij te identificeren met "Lambrecht luytslager", die gehuwd was met Neelken en op 23 april 1564 een dochter Cornelia liet dopen in de O.-L.-Vrouwekerk. In dezelfde kerk lieten hij en zijn vrouw Cornelia trouwens op 14 januari 1568 nog een zoon Robertus dopen met als doopouders Robertus Quinget en Agnes de Campe. (4) Op 2 april 1565 stond Gomperts borg voor Janneken van Diest in verband met de recuperatie van de goederen van haar echtgenoot Cristiaen van

Eenen, die bij vonnis verkocht waren. In dit document werd hij "luytslagere" genoemd. (5)

Na de gewapende opstand van de Calvinisten op de Meirbrug in maart 1567 (zie afb.), werden tal van verdachten opgepakt en verhoord over hun mogelijke betrokkenheid. Zo ook Huybrecht Mathei, een buurman van "Lambrecht Gompaert luytslager", op wiens verzoek Gomperts op 3 april 1567 kwam getuigen dat die tijdens de opstoot nooit naar de Meir was gegaan maar steeds in zijn huis gebleven was en de burens aangemaand had om binnen te blijven en 's avonds samen hun huizen te bewaken en desnoods te verdedigen. Gomperts was toen ongeveer 33 jaar en woonde in het Paternosterstraatje tegenover de deur van de verdachte. (6)

Op 5 januari 1568 hield "Lambrecht Gombarts" in de O.-L.-Vrouwekerk een kind Anna van luitbouwer **Pauwels van Lieshout** boven de doopvont. (7) Op 1 september 1570 stond hij peter voor Joannes Burlon, (= Borlon) een zoon van de cisterbouwer **Aert Borlon**. (8)

Afb. Frans Hogenberg: Onderdrukking van de Calvinistenopstand op de Meirbrug te Antwerpen op 15 maart 1567. Prent uit M. von Aitzinger, *De Leone Belgico*, Keulen 1583 (p. 52-53). Het huis op de voorgrond links, waar twee luiten en een viool uithangen, moet de winkel van een luitbouwer geweest zijn.

Ill. Frans Hogenberg: Répression de l'émeute calviniste au Pont de Meir à Anvers, le 15 mars 1567. Gravure de: M. von Aitzinger, *De Leone Belgico*, Cologne, 1583 (p. 52-53). La maison à l'avant-plan, à l'enseigne de deux luths et d'un violon, a dû être le magasin d'un luthier.

Luthistes anversois (8) Lambrecht Gompaerts Pieterszn. (*Beverlo, ca. 1534 – + après le 22-9-1570)

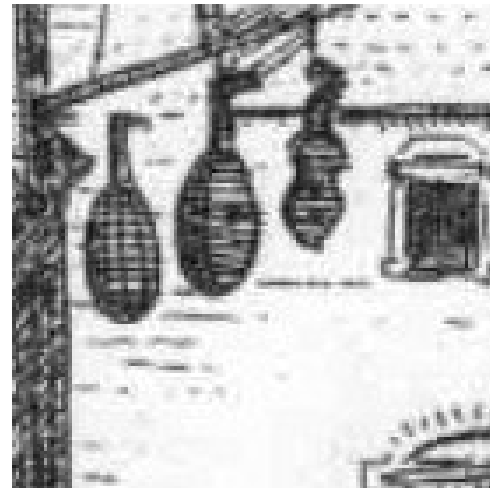
G. Spiessens, trad. C. Ballman

Son nom s'écrit aussi Gomba(e)rts. Il est probablement le frère du facteur de clavecin **Willem Gompaerts** dont il tint du reste la fille Anna sur les fonts baptismaux le 22 septembre 1570, dernière date connue le concernant. (1) Sara Gompaerts (Gompers), qui en 1651 épousa Matthijs IV Hofmans (1622-1672), était peut-être une descendante. (2) C'est à Bois-le-Duc qu'il se fixe d'abord, à la rue Moriaan. Le 20 septembre 1560, il devient bourgeois d'Anvers et est reçu l'année suivante dans la gilde des maîtres d'école de la ville, sans payer ni "bienvenue" ni droit d'entrée. Il habite alors rue Paternoster. (3) Il n'est pas douteux qu'il soit le "Lambrecht luytslager" qui est marié avec Neelken et dont la fille Cornelia est baptisée le 23 avril 1564 en l'église Notre-Dame. Dans la même église, le 14 janvier 1568, le couple baptise encore leur fils Robertus, avec comme parrain et marraine Robertus Quinget et Agnès de Campe. (4) Le 2 avril 1565, Gompaerts se porte garant pour Janneken van Diest afin que cette dernière puisse récupérer les biens de son mari Cristiaen van Eenen, vendus suite à un jugement. Dans ce document il est

cité comme "luytslagere". (5)

Après le soulèvement armé des Calvinistes au pont du Meir, en mars 1567 (voir ill.), de nombreuses personnes soupçonnées d'avoir participé à l'émeute sont arrêtées aux fins d'interrogatoire. Parmi celles-ci, Huybrecht Mathei, un voisin de "Lambrecht Gompaert luytslager". Ce dernier vient témoigner, le 3 avril 1567, que Mathei ne s'est pas approché du Meir pendant l'émeute mais est resté chez lui et a même exhorté ses voisins à faire de même. Le soir venu, ils sont restés ensemble à surveiller leurs maisons, prêts à les défendre. Gompaerts a alors environ 33 ans et habite dans la petite rue Paternoster, en face de la personne incriminée. (6)

Le 5 janvier 1568, c'est Anna, la fille du luthier **Pauwels van Lieshout** que Gompaerts tient sur les fonts baptismaux de l'église Notre-Dame (7) et le 1er septembre 1570 il est parrain de Joannes Burlon (= Borlon), fils du fabricant de cistres **Aert Borlon**. (8)

1. Stadsarchief Antwerpen (SAA), **Parochieregister** 7 (O.-L.-Vrouw; dopen 1570-1576), f° 14r°. Zie over Willem Gomperts: L. DE BURBURE, *Recherches sur les facteurs de clavecins et les luthiers d'Anvers du XVme au XIXme siècle*, in: *Bulletins de l'Académie Royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique*, jg. 32, reeks 2, dl. XV, (Brussel, 1863), p. 364; J. A. STELLFELD, *Bronnen tot de geschiedenis der Antwerpsche clavecimbel- en orgelbouwers in de XVe en XVIIe eeuwen*, in: *Vlaamsch Jaarboek voor Muziekgeschiedenis*, 4, 1942, p. 54-55.
2. SAA, **Parochieregister** 198 (O.-L.-Vrouw Zuid; huwelijken 1647-1679), f° 27 v°
3. SAA, **Vierschaar** 148 (Poortersboek VII: 31 maart 1559-12 april 1566), f° 138r°; H. L. V. DE GROOTE, *De zestiende-eeuwse Antwerpse schoolmeesters*, in: *Bijdragen tot de geschiedenis, inzonderheid van het oud Hertogdom Brabant*, 50 (1967), p. 259-260; 51 (1968), p. 36, die ten onrechte veronderstelde dat hij kort na 20 september 1560 zou overleden zijn.
4. SAA, **Parochieregister** 6 (O.-L.-Vrouw; dopen 1560 -1569), f° 59v°; 121v°.
5. SAA, **Vierschaar** 1394 (Borgtochtboek 1564-1666), f° 261r°.
6. SAA, **Vierschaar** 314 (1567. *Nieuwe religie, 16e eeuw. Informatie over personen beschuldigd de nieuwe leer aan te kleven, 1520 tot 1560*), losse processtukken H. Mathei 1567.
7. Zie G. SPIESSENS, *De Antwerpse luitbouwer Pauwels van Lieshoudt (°voor 1545-+na 1590)*, in: *Celesta*, 6 (1992), p. 11.
8. Zie G. SPIESSENS, *De Antwerpse citer- en luitbouwers Aert, Hans en Thomas Borlon (16de-17de eeuw)*, in: *Celesta*, 8 (1994), p. 8.

Ricercari en fantasias voor luit in het manuscript van Cavalcanti deel 2

T. De Mey, vertaling N. Duymelinck

Stukken gebaseerd op een vroeger model

Ricercare soPra una fuga di Claudio da Coreggio (nr 17)

Zoals de naam reeds ten dele laat verstaan, is dit ricercar een eenvoudige transcriptie van een canzona voor klavier van Claudio Merulo, door Cavalcanti fuga genoemd. De drie onderdelen ontwikkelen elk een thema met imitatie, deze canzona in vier stemmen is een mooi voorbeeld van een polythematische "fuga". Het is geschreven in de achtste toonaard. De grondnoot (sol) is duidelijk aanwezig doorheen het ganse stuk, en de do is een harmonische aantrekkingspool, vooral op het einde van de zin. In deze bescheiden canzona gebruikt Merulo niet al zijn stilistische mogelijkheden. Het contrapunt lijkt soms stroef, zelfs ietwat schools. We mogen niet uitsluiten dat de componist bij de uitvoering een aantal gedurfd versieringen toevoegde als muzikale smaakversterker.

In het algemeen toont Cavalcanti in zijn Ricercare sopra [...] een nauwgezet respect voor het origineel. Buiten een paar uitzonderingen is de ingewikkelde polyfonie volledig weergegeven. Fouten in het ritme of in de becijfering, veel voorkomend in het manuscript, zijn er hier weinig; het is duidelijk dat aan de intavolering bijzondere zorg werd besteed. Er blijft wel een opvallend verschil tussen fuga en ricercar: dit laatste mist de belangrijke finale, opgebouwd rond de stretta van het laatste thema. Cavalcanti geeft ons dus een verminkte versie. Het evenwicht in het stuk schijnt hierdoor niet aangetast te worden. Hoewel de titel "Ricercare sopra [...] luidt, is het stuk van Cavalcanti minder een parafrase van de fuga van Merulo dan een vrij getrouwe weergave van het origineel.

Ricerca d'incerto (nr 3)

De titel van dit stuk, vrij vertaald "Anoniem ricercar", toont aan dat Cavalcanti het vocale origineel niet kende. Nochtans is dit het beroemde "Suzanne un jour" van Orlandus Lassus, zeer populair op het einde van de 16de eeuw.

Van het brede en schitterende contrapunt heeft Cavalcanti enkel de bassus behouden. Een vergelijkende studie van het

De harmonische reductie in de intavolering van Cavalcanti is wél zeer duidelijk: het verticale aspect domineert. De transcriptie klinkt als een opeenvolging van akkoorden, waarvan de eentonigheid nu en dan onderbroken wordt door een motief in de baslijn. De cadensen zijn bewaard gebleven, in een samengebalde vorm: in de bovenste stem komt de cadens met

een bijna obsessieve koppigheid terug.

Kort samengevat schijnt dit ricercar te zijn opgevat als een eenvoudige begeleiding.

Van het melodisch en contrapuntisch vindingrijke chanson van Lassus blijft weinig over in de drastische reductie van Cavalcanti. Los van de bassus die letterlijk overgenomen is, wordt de polyfonie totaal omgegooid en verwordt tot een rozenkrans van akkoorden geheel gericht op bas en harmonie. Dit zou

9

vocale origineel en de tabulatuur is hierbij zeer verhelderend. De slordigheid waarmee de bovenste stemmen behandeld worden verraad duidelijk de onbekendheid met het origineel. Enkele stuntelige melodische wendingen doen ons er wel aan denken, als een echo van een uitspraak waarvan we ons nauwelijks de betekenis kunnen herinneren.

aanvaardbaar zijn zo Cavalcanti deze intavolering bedoeld had tot ondersteuning van een stem. Onze luitist beschouwt ze echter niet als dusdanig, maar wel als een ricercare, wat gezien de polyfone schrijfwijze eigenaardig overkomt.

Conclusie.

De studie van het repertorium en de ontleding van de tabulaturen zijn, zowel voor de luitist als voor de musicoloog onge-

looflijk interessant. De studie van de vocale stukken brengt ons dichters tot een dubbele muzikale erfenis: een schriftelijke en een mondelinge. Naast napolitaines en madrigalen, soms zeer verbreid zowel in druk als in manuscript, vinden we een 20-tal "Aria da cantare" die aansluiten bij de improvisatietechnieken. Het bekijken van het instrumentale repertorium doet ons versteld staan over de buitengewone cultuur van Cavalcanti, van een verbazingwekkend eclectisme en "muzikale gulzigheid". Ook hier zien we de verschillen in uitdrukking tussen de mondelinge en schriftelijke cultuur: tenoren en contrapunti zijn in zekere zin de "transcriptie" van de kunst van het improviseren en het versieren; balletti, saltarelli en gagliardes vormen een overdonderende verzameling dansen, zowel volks als hoofs. Maar het is ontegensprekelijk bij de ricercares en de fantasias dat de grootste verscheidenheid in stijl en vorm gevonden wordt. Hoewel het hier enkel over vijftien stukken gaat, heeft onze verzameling een meer dan verwarde samenstelling. Het ogenblik is daar om er een samenvattende rangschikking van te maken. We vinden enerzijds de "puur" instrumentale stukken, onafhankelijk van elk vroeger model, en anderzijds de stukken in meer of mindere mate geïnspireerd door vocale of instrumentale voorbeelden:

1) "Onafhankelijke" stukken

Deze kunnen schematisch worden onderverdeeld in twee grote categorieën:

a) Imiterende fantasias en ricerari. Sommige van deze stukken zijn ontegensprekelijk gemaakt in de geest en in navolging van Francesco da Milano. Ze zijn polythematisch mooi opgebouwd, technisch eenvoudig, maar van een eerder archaisch maaksel (cf. Ricercar). Andere stukken vertonen een minder verknijpte of onderverdeelde opbouw en een meer "moderne" tonale gedachte.

b) Doorgecomponeerde fantasias en ricerari. Behalve de Franzese, die we hierboven reeds bestudeerden, behoren hiertoe ook twee korte toccata's, zeker van latere datum.

Deze stukken vertonen qua stijl en vorm de meest verscheidene karakteristieken, en zijn waarschijnlijk verspreid over bijna een kwarteeuw luitmuziek.

2) Stukken naar een vroeger voorbeeld

Deze kunnen verdeeld worden over twee verschillende categorieën:

a) Vrij strikte intavoleringen. Hiertoe behoort zonder twijfel het Ricercare soPra una fuga di Claudio da Corregio. Hierbij ondergaat de polyfonische opbouw van het origineel zeer weinig veranderingen: hooguit vermeerderen enige versieringen, voorafgaand aan de cadensen, de instrumentale aantrekkelijkheid. Door het respect voor het contrapuntische stramen en de keuze van het voorbeeld komt dit stuk dicht in de buurt van de stijl van de instrumentale canzone.

b) "Samenvattende" reducties. Het Ricercar d'incerto, waarin het origineel enkel nog voortleeft in de baslijn en in het "harmonisch geraamte", behoort zeker tot deze tweede categorie.

Deze twee stukken getuigen van een tweeslachtige houding tegenover het intavoleren. Het Ricercare sopra una fuga be-

vindt zich, door het respect voor het origineel, in het verlengde van de belangrijke traditie van het "in tabulatuur zetten" -één van de grondvesten van het beroep van luitist in de 16de eeuw-; het Ricercar d'incerto toont door zijn verticaal en akkoordisch aspect een grotere vrijheid ten opzichte van het origineel.

Doorheen deze eclectische en bonte verzameling bemerken we de gevarieerde smaak van de liefhebber, van het ene stuk naar het andere fladderend, van het ene genre naar het andere, met als enige regel de eigen fantasie. Deze stukken geven ons ook een beknopt overzicht over de evolutie van genres als fantasia of ricercar in de tweede helft van de 16de eeuw. Daarenboven tonen ze duidelijk de esthetische en muzikale veranderingen bij het begin van de daaropvolgende eeuw. Als we ons manuscript vergelijken met het genaamde "Sienna-manuscript", dat twintig tot dertig jaar ouder is, zien we inderdaad een groot verschil in compositie. Het Siennes manuscript is bijna helemaal ingevuld met fantasias en ricerari; in Cavalcanti vertegenwoordigen ze nauwelijks tien procent. Deze terugloop wordt verklaard door het feit dat muzikale genres, gestoeld op vocale polyfonische voorbeelden, op het einde van de 16de eeuw als enigszins conservatief overkwam. De uitputting van het contrapuntische model in de luitliteratuur loopt samen met de verschijning van nieuwe vormen als de toccata, minder formeel, maar van een onvermoede klankrijkdom. In dit verband biedt onze verzameling een dubbel perspectief: sommige stukken wortelen nog stevig in de traditie van Francesco da Milano terwijl andere reeds flirtten met een veel modernere taal.

De repertoriumstudie is echter niet de enige aanduiding voor het dilettantisme van Cavalcanti. Doorregen met ritmische fouten, gelardeerd met foute becijfering, gevuld met allerhande onnauwkeurigheden zijn deze tabulaturen vaak onverteerbaar voor de transcripteur. De indruk van een kladschrift, inderhaast opgetekend, geeft ons een aanduiding over het nuttige en pragmatische gebruik ervan. Het manuscript van Cavalcanti is een studieboek, met een repertorium voor "thuisgebruik", en niet één van de wondermooi verluchte werken, zoals het manuscript van Capirola, waarmee men een buitengewoon repertorium wenste te vereeuwigen.

Het woord "liefhebber" mogen we in verband met Cavalcanti echter niet in pejoratieve zin gebruiken: de moeilijkheidsgraad van vele stukken, het gebruik van positiespel en van sommige akkoordopeenvolgingen vereisen een zekerheid en een vlotheid die weinig voorkomen bij een beginneling. Eens "verteerd" openbaren deze stukken aan de theoreticus uitzonderlijke rijkdommen en aan de uitvoerder innige geluksmomenten. Daarom -gedeeld plezier is dubbel plezier- geven we de facsimile en de transcriptie -een weinig verbeterd- van het eerste bestudeerde stuk ten geschenke aan beginnende en gevorderde luitisten.

Voor de moderne transcriptie van dit Ricercar zie Geluit nr 32 blz 12.

Ricerca facsimile
Cavalcanti

Ricerca

The musical score is written on five systems of five-line staves. The notation is a shorthand system using letters and numbers. The first system starts with the word "Ricerca" written below the staff. The notation consists of letters (F, G, A, B, C, D, E) and numbers (1-7) placed on or between the lines of the staff. The score is dense and rhythmic, characteristic of medieval lute tablature.

De Harrach Manuscripten

Michael Freimuth en Tim Crawford, vert. H. Stuckens

Onbekende luitmuziek van S.L. Weiss, ontdekt in een Oostenrijks kasteel

De verblijfplaats van de familie Harrach, in kasteel Rohrau, 40 Km van Wenen, werd erg geïnteresseerd op het einde van de tweede Wereldoorlog. Ze werd echter een paar jaar geleden met veel toewijding gerestaureerd en is nu de bewaarplaats van de wereldberoemde verzameling van kunstschaten, een der beste, die in privaat bezit van deze familie zijn.

Reeds lang was Rohrau een pelgrimsoord voor geleerden en muzikliefhebbers, die geïnteresseerd waren in het leven van de grote componist, Jozef Haydn, die in 1732 in het dorp geboren was. Zijn moeder en zijn vader hadden allebei gediend bij de Harrachs, de ene als kokkin, de andere als boswachter. De familie Harrach was een grote liefhebber van muziek, en verzamelde een belangrijke muziekbibliotheek, waarin vele manuscripten uit de 17de tot 19de eeuw. Het grootste deel van deze muziek werd privaat verspreid, of op een veiling verkocht in de jaren 1950, waarvan de vier bundels luitmuziek, nu in de grote verzameling van ex-Harrach muziek, verworven door de New York Public Library (MSS Harrach 11-14). Een enkel manuscript bestaat ook nog van de Harrach documenten en berust in de Weense staatsarchieven (Wien, Allgemeinen Verwaltungsarchiv, Archiv Harrach, H230). Een paar andere muziek items, waaronder kamermuziek door Telemann, Albinoni en zeer vroege werken van Haydn, zijn te vinden in hetzelfde archief.

In 2004 vond de beheerder van de Harrach kunstverzameling in kasteel Rohrau, graaf Ulrich Arco-Zinneberg, zeven manuscripten met 18de eeuwse muziek tussen de boeken in de Harrach bibliotheek, die vroeger behoorden tot de kunstverzameling. Hij verwittigde de dirigent van het barokmuziek ensemble, Concilium Musicum Wien, Paul Angerer, die onmiddellijk het belang van deze vondst beseftte. Zij omvatte belangrijke kamermuziekwerken door muzikanten als Antonio Vivaldi, Gottfried Finger, Angelo Ragazzi en Francesco Alborea, en ook twee grote boeken met tabulaturen. Onmiddellijk werden plannen gemaakt om deze werken uit te voeren gedurende een concert, en ze op CD te zetten. Geldelijke steun werd gezocht bij de regering van Neder-Oostenrijk. Voor een onmiddellijke evaluatie van de luitboeken contacteerde de heer Angerer de luitist van zijn ensemble, Michael Freimuth, die het belang beseftte van deze nieuwe bron van werken van S.L. Weiss. Hij schreef de volgende tekst, ter ondersteuning van een aanvraag tot toelage:

“Tussen de muziek die recent ontdekt werd in kasteel Rohrau, bevinden zich ook twee volumes in tabulatuur. Met uitzondering van een paar bladzijden, zijn deze in Franse tabulatuur. Ze bevatten muziek voor elf- en dertienkorige luit, de zogenaamde barokluit, en de meeste werken zijn van Silvius Leopold Weiss. Klaarblijkelijk behoorden ze tot de bezittingen van de familie Harrach, die nu ook grotendeels bewaard worden in de New York Public Library. Dit kan aangetoond worden door

vergelijking van de handschriften, alsook van de gelijkaardige titelbladen en nummering.

Bij een eerste oogopslag wordt het reeds duidelijk dat deze zeer grote volumes, met een totaal van 200 bladzijden, van enorm belang zijn voor musicologische opzoekingen enerzijds en voor luitspelers anderzijds. In de toekomst zullen deze tabulaturen de derde hoofdbron uitmaken van de luit muziek van Weiss, buiten de twee Weiss manuscripten van Londen en van Dresden die tot nu al bekend waren. Ze vullen als het ware, een leegte in onze kennis van het werk van Weiss, daar ze delen van zijn vroege werken bevatten.

Het eerste volume draagt de titel "Weiss Sylvio Lautenmusik", en is zeker de vroegste van de twee. Veel van de bladzijden dragen de naam van Weiss. In dit volume alleen zijn er elf suites met verschillende bewegingen, die tot nu toe geheel of gedeeltelijk onbekend waren.

Drie stukken zijn bijzonder opmerkelijk:

- Een volledig duet voor twee luiten in vier bewegingen, dat hier voor het eerst gevonden is.

- De suite in A, volgens verschillende andere bronnen voorgesteld als een luit solo, is hier voorgesteld als Trio met een viool en een bas partij.

- Een Caprice in een suite die toegeschreven is aan 'Mr. Schaffniz'. Hij was een luitspeler en tijdgenoot van Weiss en is vermeld in de literatuur door Walther (lexicon) en ook door Baron. Voordien waren er geen composities van hem bekend.

Het tweede volume heeft de titel "Lautenmusik von unbekanntem Componisten" ("Luitmuziek van onbekende componisten") Dit toont aan dat de bibliothecaris of de boekbinder niet bekend was met muziek die in tabulatuur geschreven was. Alhoewel er niet expliciet namen gegeven worden van componisten, kunnen we toch, op basis van overeenkomsten, in dit boekdeel werken toeschrijven aan S.L. Weiss. In feite is het inbinden foutief gebeurd, qua volgorde. Onvolledige finales van bewegingen zijn ingebonden voor de respectievelijke suite.. Zo kan er in het tweede deel een beweging "presto" gevonden worden, die behoort tot de suite in C-groot van Weiss in het eerste deel (zoals we weten van een vergelijking met de Warchau-bron). Op deze basis en soortgelijke vergelijkingen, is het mogelijk om vier volledige suites in het tweede volume toe te schrijven aan S. Weiss. Dit aantal zal waarschijnlijk nog toenemen naarmate de opzoekingen vorderen.

Twee interessante scordaturas zijn ook het vermelden waard. De eerste is niet ongewoon (f' d' a f d bes), de andere, voor een suite in bes (si-bemol kleine tert), is zeker uitzonderlijk (f' des' a f des A/D F Es Des C). Zo kunnen we zeggen dat het tweede volume in zijn geheel ook muziek bevat van uitzonderlijke kwaliteit.”

De CD die hieruit volgde, werd uitgebracht in Juli 2005, en brengt uitvoeringen door Michael Freimuth (op een origineel instrument van Anthony Posch, Wenen, gedateerd 1740) van vijf Weiss stukken (twee preludes, twee fantasias en een allemande) uit de pas-ontdekte bronnen, samen met kamermu-

ziek, gespeeld door Concilium Musicum Wien. Het is uitgegeven door Cavalli Records en draagt de titel *Klingende Schaetze aus Schloss Rohrau* (CCD 446)

Het is hier niet de plaats om een volledige beschrijving en analyse te geven van de nieuwe Harrach luitmanuscripten, maar een paar woorden bovenop die van Michael Freimuth in zijn oorspronkelijk rapport, zijn toch niet overbodig. Bij nader toezien, ontdekt men dat geen van beide hoofdcopiïsten heel betrouwbaar is. Zo moet er heel wat editoriaal werk gedaan worden aan veel van de uitzonderlijke stukken van Weiss, voor ze kunnen worden uitgevoerd. Het grootste deel van dit repertorium schijnen vroege werken van hem te zijn. Het bevat sommige suites die we ook in andere kopijen terugvinden. De latere muziek van Weiss (ongeveer na 1725) blijkt meestal slechts voort te bestaan in enkele kopijen, en het is bekend dat het moeilijk was zijn muziek te vinden, zelfs kort na zijn dood. De meeste van de stukken zijn voor 11-korige luit, en sommige voor 13-korige tonen tekens dat de getallen '5' en '6' later toegevoegd werden om deze bijkomende bassen aan te duiden.

Zoals Michael Freimuth aanduidt, zijn de meest opwindende ontdekkingen wel een paar stukken voor kamermuziek door S. L. Weiss: het duet in C groot voor twee luiten en het trio in A groot voor viool, luit en bas. Het duet is duidelijk aangeduid "Concerto" in beide partijen (waar eigenaardig genoeg, twee volledige kopijen van zijn). Dit behelst niet dat er andere instrumenten zijn die er aan deelnemen. Het duidt op de muzikale vorm of genre, losjes gebaseerd op het Venetiaanse concerto.

Het trio geeft de tabulatuur van de meest verspreide sonate van Weiss, nr 44 in A groot, °1) <http://www.slweiss.com/MsHarrach/an_MsHarrach.html#fn1#fn1> waaraan viool en een niet becijferde baspartij zijn toegevoegd. Deze verdubbelen de buitenste melodische lijnen op de manier van de Lautenkonzerter van Hinterleithner, Weichenberger en anderen, eerder dan nieuwe, onafhankelijke stukjes muziek te bieden. Zoals in de vijf andere volledige en vier gedeeltelijke copys van deze sonate, ontbreekt bij deze kamermuziek-versie, °2) <http://www.slweiss.com/MsHarrach/an_MsHarrach.html#fn2#fn2>

de openende prelude en de finale tweede gigue; die toevoegingen, lijken alleen voor te komen in de bestgekende bron, het Dresden Weiss MS

Samen bevatten de twee Rohrau manuscripten een totaal van 167 bewegingen voor luitmuziek, geschikt in 25 suite-vormige groepen, op 233 bladzijden. Naast nieuwe bronnen voor ongeveer 50 bekende Weiss stukken, zijn er ongeveer 44 bewegingen door Weiss, die voor de rest onbekend zijn; dit getal sluit een suite uit, toegeschreven aan Silvius Weiss, die waarschijnlijk geschreven is door zijn broer, Johan Sigismund. In het tweede deel, muziek van onbekende componisten, zijn er een paar suites in een stijl die dicht bij die van Weiss staat. Een ervan is waarschijnlijk van Lauffensteiner, evenals een volledige suite in D minor, die eerder van zijn vroegere periode is.

Het is interessant te weten dat drie van de Weiss suites die hier niet toegeschreven zijn, in versies verschijnen, die in

overeenstemming zijn met verschillende sarabandes, die ook van de hand zijn van Weiss.

Een nieuwe Weiss Suite in A klein blijkt zeer nauw verwant te zijn met de mooie allemande in diezelfde toonaard, van Jacques Gallot, "L'Amant Malheureux". Weiss maakte daarvan tenminste twee andere arrangementen: één voor 13 korige luit, in het London manuscript (ff.66v-7), en het andere, in G minor (in Paris BN Res.Vmc.ms.51, F.23v). Dit is duidelijk ook zijn werk, al wordt dit laatste niet toegeschreven aan hem.

De Harrach suite opent met een Capriccio, waarin de motieven van de allemande vluchtig aangeraakt worden. Dan komt de "Allemande" en "Double" die een gevarieerde versie is van het stuk van Gallot, gevolgd door een courante, die verwijst naar de allemande op veelal dezelfde wijze als de courante (Mons. Weiss Courante) die de G klein volgt van "L'Amant Malheureux" in het Paris MS. Dan komt er een

"Fantasia" (opgenomen op de CD), waarvan het verband met het stuk van Gallot minder opvalt; maar de slot "Gigue" is een vindingrijke en nauwkeurige herwerking van Gallot's

"Allemande" in de maat van drie. Dit is een boeiende verwijzing naar zowel de belangstelling van Weiss voor vroege Franse luittradities, als van de vreemde en verwarrende verwantschap tussen de allemande en de binair onderverdeelde gigue in de vroege 18e eeuw.

De meest verrassende vondst in het tweede deel, is misschien een groep van drie stukken in Italiaanse tabulatuur voor luit in "Renaissance" stemming: een Pastorale in D (zoals de werken van Corelli, Haendel en anderen, met inbegrip van Weiss. Zij bootsen de doedelzak na van herders in Rome op Kerstmis). Zij wordt gevolgd door een groep van drie stukken uit een sonata in A groot (Allemanda, Corente en Menuetto), van de Sonate d'intavolatura di leuto (Lucca, 1718) van Zamboni. Diens muziek was, naar het schijnt, welbekend in Wenen, °3) <<http://www.slweiss.com/MsHarrach.html/fa3//fafa3>> alhoewel weinig bekend was omtrent deze componist, behalve dat hij in Rome geboren was. Het is niet onmogelijk dat hij de componist was van de solo sonate voor arciliuto en de twee "concertino's" voor arciliuto met twee violen en orgel (allemaal anoniem en in gewone notennotatie) van de Harrach bibliotheek. Vroeger waren ze in het bezit van Robert Spencer en nu worden ze bewaard in de Royal Academy of Music, London. Een ander gelijkaardig concerto voor arciliuto is onder de recent ontdekte stukken kamermuziek in Rohrau. °4) <http://www.slweiss.com/MsHarrach/au_MsHarrach.html/fa4//fa4>

Er bestaat niet de minste twijfel over, dat dit een zeer belangrijke ontdekking is voor luitspelers. De 'nieuwe' versies breiden de reeds grote productie van Silvius Weiss uit met zowat 7%, en de nieuwe versies van welgekende stukken zullen van grote waarde zijn, zowel voor spelers als voor onderzoekers. Er zijn plannen in de maak om het materiaal zo spoedig mogelijk beschikbaar te stellen. De manuscripten zullen gebruikt worden bij de voorbereiding van de laatste delen van de uitgaven van de *Saemtliche Werke* van Weiss. Dit werk wordt verricht door Dieter Kirsch en Tim Crawford voor Baerenreiter in samenwerking met Das Erbe Deutscher Musik.

Eindnoten

°1) Nummering van T. Crawford, ed., Silvius Leopold Weiss: Saemtliche Werke fuer Laute, Band5" Die Handschrift Dresden, Faksimile der Tabulatur, Teil I, pp. 146-151.

°2) volledige kopiëen kunnen gevonden worden in de volgende MSS: Dresden SI.B, sonata 18; Paris BN Res.Vmc. ms.61 (gedateerd Venetië 1712), ff.12v-14; Warsaw RM 41.36 vroeger Breslau Ms.Mf.2003), ff.15-17;Brno HAM 372.pp.45-48; Venetië 'Chilesotti' MS (transcripties gemaakt rond ongeveer 1900 van een nu verloren gegane tabulatuur MS), items 504.2-504.3 Gedeeltelijke kopijen zijn in Haslemere (private verzameling, Dolmetsch Library), pp. 127-129; Warsaw RM 4137 (vroeger Breslau Ms. Mf.2005), pp.121-3; Wroclaw University Library 60019 dds. Mus. (vroeger Breslau Ms.Mf.2002), 41-3. Geïsoleerde bewegingen kunnen worden gevonden in: Strasbourg (gedateerd 1740: Bourree); Koln (Bourree, hier 'Scherzo' genoemd; Menuet); Warsaw University Library RM 4140 (Breslau Ms. Mf. 2008: Menuet); Warsaw University Library RM 4141 (Breslau Ms. Mf. 2009: Menuet).

°3) Verschillende vocale en instrumentale composities (sommige ook voor luit) van Zamboni, zijn begrepen in een lange lijst manuscripten, die voor verkoop aangeboden werden in 1731 in het Wiener Diarium. Deze bevatte ook 8 volumes met solo luitmuziek van Weiss, en niet minder dan 14 stukken kamermuziek van hem, die nu allemaal verloren zijn, voor zover we weten. (Hannelore Gericke, Der Wiener Musikalienhandel von 1700 bis 1778, Wiener Musikwissenschaftliche Beitrage, Band 5, (Graz-Koeln: Boehlau, 1960), pp. 100-101.

°4) Een titelblad voor zulk een concerto bevindt zich in de New York Public Library Harrach Collection. De titel luidt als volgt: "Concertino per Cammera con archiliuto obligato, violini e basso" en is verkeerdelijk aangehecht aan een anonieme sonate voor viool (?) en bas in a klein NYPL.Harrach V.31 it. 1

Meer over het kasteel Rohrau van de familie Harrach op:
<http://harrach.nwy.at/liste.html>

Dit is een gravure die rond 1800 gepubliceerd werd in Londen door Monzani & Co. Deze toont Willoughby Bertie, Fourth Earl of Abingdon.(zittend) en een anonieme luitspeler. Abingdon was een van de personen die Haydn naar Londen bracht en voor hem (hij was amateur fluitist) schreef Haydn trio's voor twee fluiten en cello (mooie stukken, voor het eerst gepubliceerd door diezelfde Monzani & Co.). Later werkten Haydn en Abingdon samen aan een collectie.....(ook gepubliceerd door Monzani).Haydn schreef de klavecimbel of harpbegeleiding. Misschien is dit een afspiegeling van hun samenwerking? Maar zo ja, waarom wordt Haydn dan niet genoemd. Latere edities van deze gravures identificeren Haydn als de luitspeler die Mozart (zittend) inspireert. G. S.

Website users.belgacom.net/lute

Wij herinneren onze lezers eraan dat op onze website het allerlaatste nieuws te lezen is. We raden dan ook aan deze regelmatig te bezoeken om nieuwe berichten op tijd te weten.

Nous rappelons à nos aimables lecteurs que le site Internet de l'Académie Belge du luth présente toutes les information de dernière minute. Une mise à jour est effectuée dès qu'une

Omgekeerd vragen we ook dat u langs deze weg alle informatie over concerten of andere aankondigingen doorstuurt naar het secretariaat.

nouvelle annonce nous parvient. Visitez-le régulièrement. Pour faire paraître vos concerts et vos petites annonces, un petit mail au secrétariat ou au webmaster suffit.

T oelichting Muziekbijlage

Greet Schamp

S upplément musical

Greet Schamp trad. C. Ballman

Omdat we tijdens de afgelopen luitdagen telkens veel plezier beleefden bij het spelen van luittrios en kwartetten, laten we u ditmaal kennis maken met Valerius' trioversie van de bekende Pavane d'Espagne. We hebben kleine correcties uitgevoerd waar fouten stonden om de speelbaarheid te bevorderen.

Voor liefhebbers van dit genre kunnen we alvast verklappen dat in de dit voorjaar geplande uitgave door de NLV van het Thysius Ms ook verschillende luitkwartetten staan.

De superius, of noemen we die beter contratenor, kan gespeeld worden door een luit in la, de tenor die de melodie om speelt staat in sol en de bassus is in re.

Als bonus krijgt u er ook nog de cisterpartij bij!

Nog even wat over de componist:

Adriaen Valerius (ca. 1575-1625)

In 1626 —dus pas na zijn dood— verscheen de "Nederlandsche

Gedenckclanck" van Adrianus Valerius, notaris en schepen van Ter Veere waarin hij de Nederlandse Geschiedenis beschreef "tsedert den aanvang der Inlandsche beroerten tot den jare 1625". Als illustratiemateriaal gebruikt hij melodieën die toen welbekend waren, en schreef er een aangepaste tekst bij. Met dit boek sluit de Geuzen-lyriek in engere zin af. Hij was een belangrijk lid van de lokale Rederijkerskamer en vooral zijn gedichten en zijn muzikale vaardigheden werden als 'meer dan middelmatic' beschouwd. Hij beschreef in dit lijvig boek de Tachtigjarige Oorlog die de Nederlandse provincies voerden tegen de Spaanse Habsburgers, met name Filips II. Het boek werd vooral beroemd door de opgenomen liederen, zoals het Wilhelmus van Nassouwe, telkens met muzieknotatie en tabulatuur voor luit en voor cister.

De Pavane schijnt oorspronkelijk niet uit Spanje, maar uit Padua (Padovane) afkomstig te zijn. De melodie van onze Pavane d'Espagne duikt voor het eerst op in 1578 als : Discante sobre la Pavana Italiana van de Spaanse componist Antonio de Cabezón (1510-1566) De oudste Italiaanse bron is evenwel pas van 1581. Antonio de Cabezón reisde mee naar Engeland in het gevolg van Filips II tijdens diens huwelijksreis in 1554-55. Maar of hij de 'Spanish pavan' daar leerde kennen dan wel zelf de melodie in Engeland introduceerde, of geen van beide, is niet vast te stellen. Arbeau 1588 f. 33^r, bericht dat de 'Pavane d'Espagne' sinds kort ook in Frankrijk voorkomt; de melodie die hij ervan geeft (f. 96^v) is echter niet de onze, maar een andere 'Pavana Italiana' bij Cabezón, wat de onzekerheid al niet minder maakt. Dat onze melodie in heel West-Europa verbreid is geweest, bewijzen de vele bewerkingen voor luit, klavier en instrumentaal ensemble, o.a. van Bull, Vallet, Praetorius, Sweelinck en Scheidt.

Lors des journées précédentes du luth, nous avons toujours pris beaucoup de plaisir à jouer des trios et quatuors de luth. C'est pourquoi nous vous offrons aujourd'hui une version en trio de la célèbre Pavane d'Espagne, extraite du livre de Valerius. Nous y avons fait quelques corrections afin de rendre la pièce plus jouable.

Pour les amateurs de ce genre, nous pouvons dès à présent dévoiler le fait que la Société néerlandaise de luth prépare l'édition du ms. Thysius dans lequel se trouvent d'autres quatuors.

Le superius, ou plutôt le contratenor peut être joué sur un luth en la, le tenor qui joue la mélodie est en sol et le bassus est accordé en ré. Et en cadeau encore une partie pour cistre!

The image displays musical notation for the Pavane d'Espagne. It features a lute tablature at the top, followed by three staves of music. The first staff is the superius (contratenor), the second is the tenor (melody), and the third is the bassus. The notation includes rhythmic values and accidentals, typical of early modern lute music.

Adriaen Valerius (ca. 1575-1625)

En 1626, donc juste après sa mort, paraît le Nederlandsche Gedenckclanck d'Adrianus Valerius, no-

taire et échevin de Ter Veere. Dans ce recueil l'histoire des Pays-Bas décrite depuis les occupations des Espagnols jusqu'en 1625 : „tsedert den aanvang der Inlandsche beroerten tot den jare 1625". Il illustre cette histoire au moyen de mélodies bien connues à l'époque sur lesquelles il adapte un texte descriptif. Un livre qui s'inclut dans la lyrique des Geux. Valerius est un membre important de la chambre de rhétorique locale et ses aptitudes poétiques et musicales y sont considérées comme "au-dessus de la moyenne". Dans ce livre vivant, il décrit la guerre de quatre-vingt ans qui oppose les Habsbourg espagnols et Philippe II aux Provinces unies néerlandaises. Le livre est surtout connu pour des mélodies comme le Wilhelmus van Nassouwe. Toutes les mélodies en notation usuelle sont accompagnées par une tablature pour luth et une pour cistre.

La pavane semble être plutôt d'origine padouane. La mélodie de cette pavane d'Espagne apparaît d'abord en 1578 sous le titre "Discante sobre la Pavana Italiana" dans le livre du compositeur espagnol Antonio de Cabezón (1510-1566). La source italienne la plus ancienne date de 1581. En 1554-55, Antonio de Cabezón voyage avec Philippe II en Angleterre lors du voyage de noces de ce dernier. Nous ne pouvons trancher la question de savoir si Valerius introduit ou découvre la "Spanish Pavan" en Angleterre, ou si celle-ci est encore d'une autre origine. Arbeau (Orchésographie de 1588, f. 33^r) signale qu'on trouve depuis peu la 'Pavane d'Espagne' en France, mais la mélodie qu'il nous en donne (f. 96^v) ne correspond pas à la nôtre. Il s'agit d'une "Pavana Italiana" également de Cabezón, ce qui ne rend pas les choses plus claires.

Il est certain que notre mélodie se retrouve dans toute l'Europe occidentale, comme en témoignent les arrangements pour luth, clavier ou ensembles instrumentaux, entre autres ceux de Bull, Vallet, Praetorius, Sweelinck et Scheidt.

Muziekbijlage / Supplément musical

Pavane d'Espagne (Tenor)

Nederlandsche Gedenck-clanck f. 258, 259 & 260

Als Chri-sti bruyd was in dē nood, End' als be-nout werd tot-ter doot, 'tWelc
Wan-neer wy zyn in druck en pyn God is al-leen ons Me-de-cyn, Hy
Och! of (ge-lyck de Key op't strand Geeft van de Son een we-der-brand) De

5

me-nig hert be-droef-de seer, So heeft zy noch op God de Heer Ge-
hel-pet se-ker en ge-wis, Als tyd en stond ge-ko-men is, Hy
Son-ne van Gods goe-dig-heyd, In ons ver-weckt' een we-der-steyt Van

stelt al haer ver-trou-wen neer, End' hy heeft haer ge-hol-pen weer; Syn
doet het boos volck haest ter schand End' kort' lyck ruy-men 't gant-sche Land, Als
danck-baer-heyd en wa-re deucht, Wat soud't ons Zie-le syn een vreucht! En

10

goet-heyd en ge-naed, Haer al-tyt o-pen staet.
hy maer spreekt een woord, Soo moet ons Vy-and voort.
wat soud' ons de Heer Al goet doen meer en meer!

15

Pavane d'Espagne (Superius)

Nederlandsche Gedenck-clanck f. 258, 259 & 260

Musical score for Pavane d'Espagne (Superius). The score is written for a lute and a recorder. It consists of three systems of staves. The first system has a common time signature (C) and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written on a single staff with a treble clef. The accompaniment is written on two staves (treble and bass clefs). The score is divided into measures, with measure numbers 5, 10, and 15 indicated at the bottom of the staves. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Pavane d'Espagne (Bassus)

Nederlandsche Gedenck-clanck f. 258, 259 & 260

Musical score for Pavane d'Espagne (Bassus). The score is written for a lute and a recorder. It consists of three systems of staves. The first system has a common time signature (C) and a key signature of one flat (B-flat). The melody is written on a single staff with a bass clef. The accompaniment is written on two staves (treble and bass clefs). The score is divided into measures, with measure numbers 5, 10, and 15 indicated at the bottom of the staves. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Op 26 maart 2006

“Luit-taart-namiddag”

in een ontspannen sfeer. Kom met je luit om wat te spelen of te luisteren en andere luitisten te leren kennen. Er worden ook luitliederen van Dowland gezongen. Als vieruurtje zorgen enkele vrijwilligers wel voor iets zoets bij de koffie of tee.
Afspraak vanaf 14u tot 18u in de Muziekacademie, Terelststraat 69, 2650 Edegem.

Le 26 mars 2006

rencontre amicale “Tarte-au-luth”.

Vous pourrez écouter, vous faire entendre et faire des rencontres dans un cadre décontracté et informel. Des chansons de Dowland sont au programme. Des pâtisseries vous y attendent. Rendez-vous à partir 14h00 à l'Académie de Musique, Terelststraat 69, 2650 Edegem (Anvers).

Luitdag 19 februari 2006, Kasteel de Renesse te Oostmalle

Gerhard Bos

Toen ik in November 2005 een uitnodiging kreeg mij als luitbouwer te presenteren op de Belgische luitdag heb ik daar meteen positief op gereageerd, mede dat het in een kasteel werd gehouden en de afstand wel te doen was, net over de grens na Breda in Oostmalle.

We vertrokken zaterdag 18 februari zodat we ons rustig konden oriënteren.

Nu ligt Oostmalle natuurlijk niet naast de deur, maar na 2,5 uur rijden kwamen wij (mijn vrouw Hannie en dochter Yvonne en ik) op de plaats van bestemming.

In het gastenhuis van Jan van Roey werden we prettig ontvangen en 's avonds nodigde Frank Schaffels ons uit onder het genot van een trappist in het Trappistenhuis/cafe te Westmalle voor nadere kennismaking.

De volgende morgen, onder begeleiding van Jan van Roey, kwamen we aan op het prachtige kasteel van Renesse. De luitdag werd geopend door Frank met om 10.30 uur het concert in de ridderzaal wat volledig was bezet. Het werd een afwisselend programma met El Sadig Shiakh Eldin Gibril Ahmed op een Ud; Floris de Rycker barokluit; Agnès Tamignaux theorbe en Chris Magnus zang bijgestaan door Dirk de Hertogh renaissanceluit. De hele entourage de enthousiaste mensen en de prachtige luitklanken voerde mij in verrukking. Na dit concert was er gelegenheid om de instrumenten te bewonderen/bespelen en de luitbouwers te ontmoeten, uit Nederland en België. Elke bouwer liet iets zien over de luitbouw zoals randinleg; rozet snijden; houtsoorten; stemsleutels; theorbe, kam etc.

Om 13.30 uur was er een workshop oude dansen door Gea Briessinck en daar wilden Hannie en Yvonne wel bij zijn. De 3

luitisten en een gambaspeler zorgden voor de muzikale noot. Eerst een Pavane Lesquercarde, Belle Qui tiens ma vie en daarna een Allemande Poussingle. Eerst was het even wennen maar later werden de pasjes steeds gracieuzer. Er waren ook nog open luitlessen voor renaissanceluit door Greet Schamp; barokluit Floris de Rycker en theorbe/ vihuela door Agnès Tamignaux. De lezing voor luitnotatie door Christine Ballman en de luitkwartetten met samenspel voor gelijkgestemde luiten in de Sint Joristoren is mij, mede door de gezellige drukte ontgaan, maar de liefhebbers zullen hier zeker van hebben genoten. Om 17.00 uur hoorden we in de Ridderzaal nog verschillende ensembles en open podium. Het nummer "Als ick u vinde" van Hubert Waelrant sprak mij zeer aan want het werd uitgevoerd zoals het hoorde met 4 luitpartijen, welke ik na afloop spontaan kreeg aangeboden. Zelf speelde ik enkele variaties op Greensleeves en van Nicolas Vallet 3 delen Fortune anglaise; Malfimmes en Slaep soete slaep. Van het open podium werd verder goed gebruik gemaakt en waren er veel deelnemers. Dit alles onder een genot van een kop koffie/thee of een trappist. Mijn complimenten wil ik graag geven aan de organisatie die het nodige zoals drank en soep tijdens de luitdag aan de bouwers verzorgde. Het was voor ons, en meerdere denk ik, een zeer geslaagde luitdag met het ontmoeten van leuke lieve mensen rondom de luit in een prachtig kasteel. Een heerlijk etentje in het nabij gelegen koetshuis was onze afsluiting. We kijken al uit naar een volgende gelegenheid.

Gerhard Bos, Harp en Luitbouwer www.lute-gbos.nl

Nog enkele reacties

Van Ciska Mertens, voorzitter van de Nederlandse Luitvereniging

Ik wil jullie graag hartelijk bedanken voor de ontvangst op de luitdag op 19 Februari. Het was een leuke dag, op een prachtige plek en jullie hadden volgens mij aan alles gedacht. Je merkte aan de mensen die er waren dat er voortdurend iets was om mee bezig te zijn, ook als je niet meedeed aan het dansen of i.d., het was ook leuk om rond te kijken bij de bouwers, de uitgestalde muziek, of zo maar de omgeving. Heel erg geslaagd! Ik hoop dat het laatste deel van de middag ook zo was. Alleen jammer dat we je nauwelijks hebben kunnen spreken. Ik begreep dat er over gedacht wordt om dit in de toekomst te herhalen en om eventueel andere luitverenigingen er bij te betrekken. Dat lijkt mij een goed idee, daar moeten we dan maar een keer over praten als je wilt.

Van Luitbouwer John J van Gool

Ik wil u met deze mail bedanken voor de genoten gastvrijheid afgelopen zondag. Door de concertjes tijdens het open podium kon ik dit helaas niet persoonlijk doen.

Ik hoop dat ik er bij een volgende gelegenheid weer bij mag zijn.

Van Joachim Domning van de Deutsche Lautengesellschaft

Beste vrienden, we willen jullie graag bedanken voor de hartelijke ontvangst, we zijn heel goed naar huis gekomen. Ik wil graag een bericht over jullie luitdag in ons ledenblad schrijven, hebben jullie nog goede foto's voor mij?

Groetjes en dank Uschi en Jochen

El Sadig Shiakh Eldin Gibril Ahmed

Dirk De Hertogh & Chris Magnus

Agnès Tamignaux

Gea Briessinck

Floris De Rycker

Oude dansen / Dances anciennes

John van Gool & Ernstjan van Geest

Gerhard Bos

Joachim Domning, Christine Ballman, Ushi Domning

Renzo Salvador

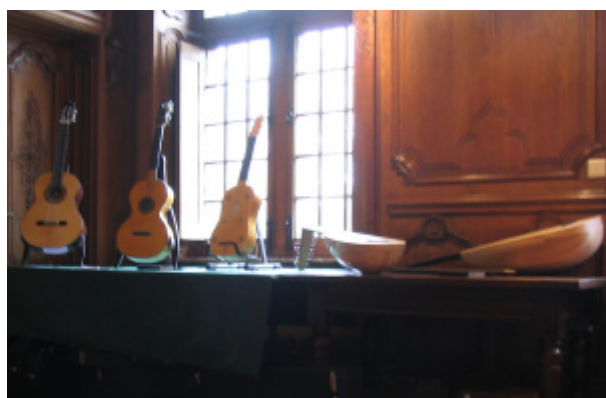
Stand Dirk De Hertogh

Peter Verhoeven

Stand Martin de Witte

Stand John van Gool

Editions

Rostock Ms :TREE editions tekende een contract met de Rostock University Library. Ze bevatten ongeveer 1300 pagina's Barokluit manuscripten van uitzonderlijke kwaliteit.. Uit de twee luitboeken van Prinzess Louise von Württemberg (1722 - 1791). Verscheen zopas: Sonata for Viola d'Amore, lute & basso voor 10€, verder bij TREE ook nieuwe facsimiles: H. Newsidler: Ein newgeordnet, künstlich Lautenbuch, 1536 Leipzig II.6.7 in duitse tabulatuur, renaissancestemming voor 35 €

Robert Dowland: Variety of lutelessons, London 1610 (facsimile)

Engelse tekst, franse tabulatuur, ren. stemming 35€

The latest edition from the Lute Society is 'Music for Lute Consort, circa 1500' edited by Jon Banks. There is strong evidence to suggest that some of the instrumental music found in late 15th century sources such as the Segovia Codex, though not notated in tablature, was intended for lute ensembles. This edition presents in a clear performing score 17 pieces (16 trios and one duet) that work well on three lutes. The music is printed in staff notation, partly because this is how it appears in the original sources, partly because the parts are single lines, without any chords, so tablature is hardly neces-

sary, and partly because the off-beat rhythms which appear from time to time are really easier to grasp in staff notation than in tablature. And of course this means that you can invite friends who play other instruments, such as recorders, to play one of the parts. The trios are printed with the top part in a treble clef, and the lower two parts in (classical guitar style) treble clefs an octave down. Presumably the trios were originally performed by trios of lutes of different sizes, but can be played on three G lutes, one of them being of more than 6 courses.

Price:13 Eur plus postage Europe: 2.70 If you would like a copy, send a cheque payable to The Lute Society to The Lute Society, Southside Cottage, Brook Hill, Albury Guildford GU5 9DJ England.They will send a copy by return of post. Or you can fax your visa or mastercard details (number, expiry date and billing address) to ++44/01483 203088, or call ++44/0 1483 202159, or email your card details, (perhaps with number and expiry date in separate emails for security) to Lutesoc@aol.com.

CURSUS UD

Deze nieuwe cursus Arabische Luit wordt gegeven in de Muziekacademie van Berchem door El Sadig Shiakh Eldin Gibril Nadat El Sadig in 1994 zijn geboortestad Khartoem in Soedan verliet om zich in België te vestigen, schreef hij zich in aan het Lemmensinstituut in Leuven. Hij behaalde er de Meestergraad in Arabische Luit. Sinds de oudheid is de Arabische luit, "ud", een geliefd instrument bij alle volkeren van de Middellandse zee. Voor El Sadig is de luit ook een passie geworden. Zijn zeer expressieve muziek is diep getekend door zijn grote liefde voor Arabische poëzie. Zijn luit roept een sfeer van beelden en herinneringen op en opent een wereld zonder grenzen. De Ud is de voorloper van de Westerse luit. Ze bestaat uit een korte hals (fretloos), een kast (half peervormig) en snaren, die over de hele lengte van het instrument worden gespannen. De oorsprong van de Ud ligt in de Oudheid, ongeveer 500 jaar N. C. In het begin had de Ud 4 snaren, het is pas later dat Ziriyab (in Andalusië) een vijfde snaar toevoegt. Over het algemeen zijn de snaren verdubbeld om een machtigere klank te verkrijgen. In de 15de eeuw neemt de Ud zijn definitieve vorm aan, met de toevoeging van een zesde lage snaar. De Ud heeft in totaal nu 11 (5 verdubbelde en 1 enkele) of 12 snaren (6 verdubbelde). Men bespeelt de Ud meestal met behulp van een plectrum (Risja). Vaak wordt de Ud gebruikt voor het begeleiden van stem en melodieën.

Wie in de academie Ud wil volgen, volgt :

- 1 uur Ud (op donderdagavond)
- 2,5 uur A.M.V. (Algemene Muzikale Vorming)

Info: Stedelijke academie voor muziek en woord Berchem
 Willem Van Laarstraat 15-17 / 2600 Berchem
 tel. 03/286.43.63 fax 03/286.43.68
 acad.muziek.berchem@stad.antwerpen.be

Ook in Gent is er een cursus:Academie voor Podiumkunsten
 Tweebruggenstraat 59, 9000 Gent tel 09 230 3883
 fax 032399093 e-mail ac.puyvelde@gent.be

Le Manuscrit Harrach

Michael Freimuth et Tim Crawford, Trad. Laurent Duroselle

La résidence de la famille Harrach à Schloss Rohrau, à 40 kilomètres de Vienne, bien que sérieusement vandalisée à la fin de la deuxième guerre mondiale, a été affectueusement reconstruite il y a quelques années et est maintenant la maison de la somptueuse collection de trésors artistiques mondialement renommée de la famille, une des meilleures dans des mains privées dans le monde.

Rohrau a longtemps été un endroit des pèlerinages pour des étudiants et des amoureux de la musique intéressés par la vie du grand compositeur Josef Haydn, qui est né dans le village en 1732 ; sa mère et son père ont tous deux servi les Harrachs, respectivement en tant que cuisinière et forestier. La famille Harrach aimait beaucoup la musique, et a assemblé une bibliothèque importante comprenant beaucoup de manuscrits sur plusieurs générations, du 17ème au 19ème siècle. Presque toute cette musique a été dispersée en privé ou mise aux enchères dans les années 50, y compris les quatre paquets d'œuvres pour luth du 18ème siècle qui font parties d'une grande collection de manuscrits de musique "ex-Harrach" acquis par la bibliothèque publique de New York (MSS Harrach 11-14). Un manuscrit simple de luth survit également parmi les divers textes de la famille Harrach déposés dans les archives d'état de Vienne (Wien, Allgemeinen Verwaltungsarchiv, Archiv Harrach, H. 120) ; quelques articles plus musicaux, y compris la musique de chambre de Telemann, d'Albinoni et parmi les plus anciennes œuvres de Haydn, peuvent être trouvés dans les mêmes archives.

En 2004, l'administrateur de la collection d'art d'Harrach à Schloss Rohrau, le compte Ulrich Arco-Zinneberg, a trouvé sept livres de musique d'un manuscrit du 18ème siècle parmi les livres de la bibliothèque des Harrach, qui avait été préservée ainsi que la collection d'art. Il a alerté le directeur de l'ensemble baroque de musique, le Concilium Musicum Wien, Paul Angerer, qui a immédiatement compris la signification de la découverte, qui comprenait d'importantes œuvres inconnues de musique de chambre de compositeurs tel qu'Antonio Vivaldi, Gottfried Finger, Angelo Ragazzi et Francesco Alborea, ainsi que deux grands livres de tablature de luth. Un projet a immédiatement été mis en place pour jouer certaines des ces œuvres en concert et les enregistrer en CD, avec le financement du gouvernement de la Basse Autriche. Pour une évaluation immédiate des livres de luth Herr Angerer a contacté le luthiste Michael Freimuth qui s'est rendu compte que c'était une nouvelle source très significative de S.L. Weiss, et a écrit le texte pour appuyer sa proposition :

« Parmi la musique récemment découverte à Schloss Rohrau sont également présents deux volumes écrits en tablature. Les tablatures, à l'exception de quelques pages avec des nombres, sont toutes écrites en notation française et contiennent de la musique pour luth à onze et treize chœurs, appelé luth baroque, et la plupart des travaux sont de Silvius

Leopold Weiss. Ils font apparemment partis des possessions de la famille Harrach qui sont aujourd'hui préservées dans la bibliothèque publique de New York. On peut y voir des écritures manuscrites semblables aussi bien sur les titres et numéros de pages.

A première vue, il apparaît clairement que ces très importants volumes, un total de plus de 200 pages, sont de grande importance pour la recherche musicale, d'une part, et pour des joueurs de luth d'autre part. Désormais, ces tablatures représenteront une troisième source principale de musique du luth de Weiss, avec les deux manuscrits de Weiss de Londres et de Dresde connues à ce jour. Puisqu'ils contiennent des morceaux de la plus ancienne période de création, ils combleront un espace dans notre connaissance de l'œuvre de Weiss. Le premier volume porte le titre "Weiss Sylvio-Lautenmusik," et est certainement le plus récent des deux. Plusieurs des pages indiquent le nom de Weiss. Dans ce seul volume il y a onze suites de plusieurs mouvements qui étaient jusqu'ici entièrement, ou au moins partiellement, inconnus.

Trois choses sont particulièrement remarquables :

Un duo complet de 4 mouvements pour deux luths, a été trouvé ici pour la première fois.

La suite en La, déjà présentes dans divers autres sources de luth seul, est incluse ici avec des parties de violon et de basse comme dans un trio.

Un Caprice dans une suite est attribué à 'M. Schaffniz '. Il était luthiste et contemporain de Weiss et est mentionné dans des ouvrages littéraires par Walther (lexique) et également par Baron. Aucune composition de lui n'était connue avant celle-ci.

Le deuxième volume porte le titre "Lautenmusik von unbekanntem Componisten" ("musique de luth de compositeurs inconnus"). Ceci prouve que le bibliothécaire ou le relieur n'était pas au courant de la musique écrite en tablature. Bien que les noms d'aucuns compositeurs soient donnés explicitement, sur la base de certaines concordances on peut également attribuer des pièces à S.L. Weiss dans ce volume. En fait l'ordonnancement lors de la reliure semble être défectueux. Des fins de mouvements inachevés sont placés avant la suite respective. On peut trouver dans ce deuxième volume un mouvement "Presto" qui appartient à la suite en Do majeur de Weiss du premier volume (tel que nous le connaissons dans une concordance du MSS de Varsovie). Sur cette base celle de concordances semblables il est possible d'attribuer également quatre suites complètes de ce deuxième volume à S. Weiss. Ce nombre augmentera vraisemblablement après davantage de recherche. Il faut aussi mentionner deux scordaturas intéressantes. La première est peu commune (fa ré la fa ré sib) ; l'autre, pour une suite en si bémol mineur, est certainement exceptionnel (fa réb la fa réb La/Ré Fa Mib Réb Do). Nous pouvons dire que dans l'ensemble le deuxième volume contient également

la musique d'une qualité exceptionnelle. «

Le CD a été réalisé en juillet 2005, et comporte des interprétations de Michael Freimuth (sur un instrument original d'Anthony Posch de Vienne, datée de 1740) de cinq pièces de Weiss (deux préludes, deux fantaisies et une allemande) des nouvelles sources découvertes ainsi que certaines des pièces de musique de chambre jouées par le Concilium Musicum Wien. Il est édité par Cavalli Records et est intitulé *Klingende Schätze aus Schloss Rohrau* (CCD 446).

Ce n'est pas ici que nous ferons une description et une analyse complètes du nouveau MSS de luth d'Harrach, mais quelques mots en plus du rapport initial de Michael Freimuth pourraient s'envisager. L'inspection minutieuse de la musique indique que ni l'un ni l'autre des deux copistes principaux n'est absolument fiable, laissant une certaine quantité de travail éditorial à faire sur beaucoup de pièces uniques de Weiss avant qu'elles puissent être exécutées. Le répertoire semble la plupart du temps être ancien, y compris quelques suites trouvées dans plusieurs autres copies. La musique plus tardive de Weiss (après environ 1725) tend à survivre seulement dans de simples copies, et il est bien connu qu'il était difficile de trouver sa musique même peu de temps après sa mort. La plupart des morceaux sont pour luth à 11 chœurs, et ceux pour luth à 13 chœurs montrent les nombres '5' et '6' ajoutés plus tard.

Comme Michael Freimuth précise, la découverte la plus passionnante est le couple de pièces de musique de chambre complète de S.L. Weiss : le duo en Do Majeur pour deux luths et le trio en La Majeur pour violon, luth et basse. Le duo est explicitement marqué 'concerto' en deux parties (de ce qui, étrangement, sont deux copies complètes), mais ceci n'implique pas la participation d'autres instruments ; il se rapporte, plutôt, à la forme ou au genre musicale, étant quelque peu basé sur le concerto vénitien. Le trio présente la tablature d'une suite très diffusée de Weiss, la numéro 44 en La Majeur,¹ à laquelle on a ajouté les parties d'un violon et d'une basse non mesurée qui doublent les lignes mélodiques externes à la façon des Lautenkonzerter de Hinterleithner, de Weichenberger et d'autres, plutôt que de fournir de nouvelles et indépendantes parties de la musique. Comme dans les copies des cinq autres suites complètes et les quatre partielles,² les copies restantes de cette musique de chambre n'ont pas de prélude en ouverture ni de seconde gigue finale qui semblent d'ailleurs être des ajouts dans l'unique source connue, le MSS de Dresde de Weiss.

Les deux manuscrits de Rohrau concernent un total de 167 pièces de musique de luth, disposés sous forme de 26 suites pour 233 pages. Comme il y a une nouvelle source pour environ 50 pièces connus de Weiss, il y a autour 44 pièces de Weiss qui sont par ailleurs inconnus ; ce nombre exclut une suite attribué à Silvius Weiss qui est pourrait être de son frère, Johann Sigismund. Dans le deuxième volume, la musique est de compositeurs inconnus, il y a quelques suites composées sur le modèle de Weiss, dont une est probablement de Lauffensteiner, et une autre suite complète en ré mineur très convaincante dans le style le plus ancien de Weiss.

Intéressantes aussi, trois des suites non attribuées de Weiss apparaissent ici dans des versions concordantes mais avec sarabandes différentes qui semblent également être de la main de Weiss.

Une nouvelle suite de Weiss en la mineur semble être très étroitement basée sur la belle allemande de Jacques Gallot dans cette tonalité, "L'Amant malheureux", dont Weiss a fait au moins deux autres arrangements ; l'un, pour luth à 13 chœurs, au sein du manuscrit de Londres (FF 66v-7), et l'autre, en sol mineur (BN de Paris Rés.Vmc.ms.61, f. 23v), qui ne lui est d'ailleurs pas attribué dans le MS, est clairement son travail aussi. La suite d'Harrach s'ouvre avec un Capriccio dans lequel des motifs de l'allemande sont passagèrement évoqués, puis vient l'Allemande en double qui est un arrangement de divers pièces de Gallot, suivi d'une courante qui fait référence à l'allemande de la même manière que le courante ('Mons Weiss Courante ') qui suit l'arrangement en sol mineur de "L'Amant malheureux" du MS de Paris. Vient alors une fantaisie (enregistrée sur le CD), dont le rapport avec le morceau de Gallot est moins évident ; mais la gigue finale est un ingénieux et strict arrangement de l'allemande de Gallot en trois temps. C'est un rappel fascinant de l'intérêt de Weiss pour la tradition luthiste française et du rapport étrange et confus entre l'allemande et la gigue binaire du début du 18ème siècle.

Peut-être la trouvaille la plus étonnante du deuxième volume est un groupe de quatre articles en tablature italienne pour un luth accordé "Renaissance" : une pastorale en Ré (comme les pièces de Corelli, de Händel et d'autres y compris Weiss, qui imitent les jeux de cornemuses des bergers à Rome à l'époque de Noël), suivi d'un groupe de trois morceaux d'une suite en La Majeure (Allemanda, Corente et [Menuetto]), de la Sonate d'intavolatura di leuto (Lucca, 1718) de Giovanni Zamboni. Il semble que la musique de Zamboni était bien connu à Vienne,³ bien que peu l'on sache peu de chose concernant le compositeur, au delà du fait qu'il était natif de Rome. Il n'est pas impossible qu'il ait été le compositeur d'une suite solo pour arciliuto et de deux 'concertinos' pour arciliuto avec deux violons et orgue (indiqués comme anonymes) de la collection d'Harrach autrefois détenus par Robert Spencer et maintenant par l'Académie Royale de la Musique de Londres ; un autre concerto anonyme semblable pour arciliuto est parmi les pièces de musique de chambre récemment découvertes à Rohrau.⁴

Il n'y a aucun doute que c'est une découverte majeure pour les luthistes. Ces 'nouvelles' pièces augmentent de près de 7% ce que nous connaissons de Silvius Weiss, et les nouvelles versions des morceaux connus seront de grande valeur pour les interprètes et les étudiants. Des actions sont en cours pour rendre disponible ce matériel dès que possible, et les manuscrits seront inclus dans la préparation des volumes finals de l'édition Weiss du *Sämtliche Werke*, qui a été entreprise par Dieter Kirsch et Tim Crawford pour Bärenreiter en association avec le *Das Erbe deutscher Musik*.

Notes:

¹ Numérotation de T. Crawford, ed., *Silvius Leopold Weiss: Sämtliche Werke für Laute*, Band 5: *Die Handschrift Dresden*,

Faksimile der Tabulatur, Teil I, pp. 146-151.

² Des copies complètes peuvent être trouvées dans les manuscrits suivants : Dresden SLB, sonata 18; Paris BN Rés. Vmc.ms.61 (daté Venice 1712), ff. 12v-14v; Warsaw RM 4136 (formellement Breslau Ms. Mf. 2003), ff. 15-17; Brno HAM 372, pp. 45-48; Venice 'Chilesotti' MS (transcription de c. 1900 d'un manuscrit aujourd'hui perdu), items 504.2-505.3. Des copies partielles sont dans : Haslemere (collection privée, Dolmetsch library), pp. 127-129; Warsaw RM 4137 (formellement Breslau Ms. Mf. 2005), pp. 121-3; Wrocław University Library 60019 Odds. Mus. (formellement Breslau Ms. Mf. 2002), 41-3. Des mouvements isolés peuvent être trouvés dans : Strasbourg (daté de 1740 : Bourrée); Köln (Bourrée, appelé ici 'Scherzo'; Menuet); Bibliothèque Universitaire de Varsovie RM 4140 (Breslau Ms. Mf. 2008: Menuet); Bibliothèque Universitaire de Varsovie RM 4141 (Breslau Ms. Mf. 2009: Menuet).

³Plusieurs compositions vocales et instrumentales (certaines

comprenant des luths) de Zamboni sont incluses dans une longue liste de musique manuscrite mise en vente en 1731 dans le saucisse Diarium. En outre été inclus 8 volumes de musique pour luth seul de Weiss, et pas moins de 14 pièces de musique de chambre de Weiss aussi, toutes perdus aujourd'hui d'après ce que nous savons. (Hannelore Gericke, *Der Wiener Musikalienhandel von 1700 bis 1778*, Wiener Musikwissenschaftliche Beiträge, Band 5, (Graz-Köln: Böhlau, 1960), pp. 100-101.

⁴ une page de titre pour un tel concerto est dans la collection Harrach de la Bibliothèque Publique de New York ; on lit 'Concertino per cammera, con arciliuto obligato, violini e basso', et est incorrectement rattachée à une suite anonyme pour (?) violon et basse continue en la mineur (NYPL Harrach V. 31, item 1).

Copyright © 1998-2005 Laurent Duroselle, Markus Lutz
http://www.slweiss.com/MsHarrach/fr_MsHarrach.html

C oncert Paul O'Dette

Philippe Rennuy

Le concert que Paul O'Dette nous a offert ce mercredi 25 janvier en la Chapelle protestante à Bruxelles, n'est pas de ceux que le temps estompe. Le luthiste américain nous a proposé un superbe récital en deux parties. La première partie présentant l'âge d'or élisabéthain, à travers un florilège d'œuvres de Bachelar, Holborne et Johnson, la seconde consistant en un récital d'œuvres de Dowland. Autant dire une soirée consacrée à des œuvres parmi les plus abouties du répertoire pour luth renaissance. Paul O'Dette est un musicien généreux par sa sonorité d'abord claire et contrastée, son instrument, un luth à huit chœurs réalisé par Paul Thomson est un instrument d'une clarté fabuleuse.

Paul O'Dette est un musicien qui rend aussi parfaitement la mélancolie de pièces telles « Robin is to the Greenwood Gone » que la virtuosité des syncopes de l'impressionnante « Mounsiour's Almaine ». D'un point de vue technique Paul O'Dette est un luthiste extraordinaire, son interprétation de la

« Passingmeasures Galliard » (attr. à J Johnson) est hallucinante tant ces diminutions sont virtuoses. Mais ce qui m'a le plus frappé dans ce récital c'est la qualité et la générosité du musicien. Le ton de chaque pièce est juste la poésie n'est jamais mièvre, la virtuosité jamais gratuite, le texte musical toujours clair et le plaisir de jouer permanent. Dans sa seconde partie, Paul O'Dette nous a présenté Dowland non seulement comme un musicien unique avec cette mélancolie qui lui est propre mais aussi comme un luthiste capable de synthétiser les influences italiennes et françaises et élisabéthaine dans un langage profondément original. Bref ce récital ne fait que confirmer ce que ses enregistrements laissaient présager, Paul O'Dette est l'interprète idéal pour ce répertoire.

NB PAUL O'DETTE à réalisé nombres d'enregistrement dont une remarquable intégrale Dowland sur le label Harmonia Mundi

C oncert: Victor Torres, bariton en Mike Fentross, chitaronne en aartsluit

Greet Schamp

Wie zondag 12 februari j.l. aanwezig was op het recital van Victor Torres, bariton en Mike Fentross, chitaronne en aartsluit in de pas heropende concertzaal van de Antwerpse Augustinuskerk, zal het kunnen beamen: dit was een zeer fijn concert. Het was de première van hun nieuwe programma. De zanger was expressief en trefzeker in de liederen van Caccini, de begeleiding volgde elke nuance. Iedereen bleef gewoon muisstil na elk lied ! Tussendoor bracht Mike Fentross ook enkele felgesmaakte solo's van Piccinini: de variaties op het Canson francese detta l'Allemana, (waarna einde-

lijk een applaus durfde losbarsten), de Romanesca con partite variata, een toccata en een ciaccona. Zowel de teorbe van Andreas Holst als de aartsluit in multirib van Hasenfuss waren van Kürschner darmsnaren voorzien en buiten de noodzakelijke stembeurten omwille van het veranderen van toonaard, bleef de stemming meestal erg stabiel. De klank van de luiten projecteerde goed en versmolt met de zangstem. Een duo om zeker te gaan beluisteren als ze eens in uw buurt optreden!

L uitdagen in het buitenland

Frankrijk: de SFL op 25-26 maart 2006 in Parijs
Chapelle St Thomas d'Aquin, 3 place St Thomas.d'Aquin
Metro Rue du Bac, Paris
voor het programma zie hiernaast

Engeland: The lute society April 16 2006
recital door Andrew Maginley
Info: Christopher Goodwin, Southside Cottage, Brook Hill, Albury, Guildford, England GU5 9DJ
Tel: (+44/0)1483 202159 Fax: (+44/0)1483 203088
<http://www.lutesoc.co.uk>

Nederland: NLV Utrecht op 13 mei met o.a. concert door Willem Mook samen met een zanger en er zijn ook twee workshops samenspel en de langverwachte voorstelling van de nieuwe Thysius facsimile uitgave!

Duitsland: DLG 19-21 mei 2006 weer in Füssen (D)
Met o.a. Miguel Serdoura, Barokluit, Stefan Lundgren, Duo Ahlert, Mandoline en Teorbe, Andreas Martin, Teorbe, Anthony Bailes & Dr. Frank Legl voordracht met muziekvoorbeelden, Renaissance-Trio „Pantagruel“ met Mark Wheeler, Luit, Marion Fermé, Blokfluiten, Anna Kowalska, Luit en Barokgitaar, Anton Birula, Luit en Teorbe

J ournées du luth à l'étranger

France: Journées du luth de la SFL 25-26 mars 2006 à Paris
Chapelle St Thomas d'Aquin, 3 place St Thomas.d'Aquin
(Metro Rue du Bac) 75007 Paris

Samedi 25 mars

14.00 Ouverture

15.30 « La guitare du chevalier » spectacle d'enfants luthistes

18.00 Concert P. Boquet luth ren. C. Antonini luth baroque

20.30 Ensemble « La Rêveuse » J. Hasler soprano, F. Bolton, viole de gambe, B. Perrot, théorbe

Dimanche 26 mars

10.00 Assemblée Générale de la SFL

11.30 Conférence de Joël Dugot, luthier

15.00 Concert Manno Horvant, chant et théorbe

17.00 Spectacle renaissance: Ensemble « Les Coccigrues »

C. Ferrea, A. de Alencar, N. & G. Sansarlat

Luth, guitare, vents, violon, percussion, chant et danse.

English lute society le 16 Avril 06 recital par A. Maginley

Pays-Bas: NLV Utrecht le 13 Mai presentation de la nouvelle édition de Thysius !

Allemagne: 19-21 mai 2006 à Füssen : pour le programme voir à gauche

mededeling:

Er is bij sommige lezers twijfel of ze hun lidgeld voor dit jaar al dan niet betaald hebben, daarom dit eenvoudig trucje: zit hier een overschrijvingsformulier bij, dan hebt u nog niet betaald, zit er geen bij dan hebt u reeds betaald voor 2006 waarvoor natuurlijk hartelijk dank.

- 20,00 EUR (België)
- 25,00 EUR (Buitenland)
- 30,00 EUR of meer (erelid)
- 10,00 EUR (student)

communiqué :

Certains de nos lecteurs ne savent plus s'ils sont à jour ou non de cotisation. Pour le savoir il suffit de regarder l'éventuel bulletin de versement joint à cette revue. Pas de bulletin, vous avez payé pour 2006 et nous vous remercions de votre confiance.

- 20,00 EUR (Belgique)
- 25,00 EUR (étranger)
- 30,00 EUR ou plus (membre d'honneur)
- 10,00 EUR (étudiant)

De Belgische Luitacademie | Académie belge du Luth,

Clos des Pinsons 31, B-1342 Limelette

Buitenland / étranger : IBAN BE53 3101 2936 5653

Bic: BBRU BEBB

De Belgische Luitacademie is een feitelijke vereniging die als doel heeft contacten te leggen tussen de luitliefhebbers in België.

Compte bancaire / Bankrekening : **310-1293656-53**

Secrétariat-Secretariaat & Rédaction -Redactie :

Greet Schamp

Prins Boudewijnlaan 133, B-2650 Edegem

tel & fax : 03 289 01 19

E-mail : lut.acabel@advalvas.be

Internet site : <http://users.belgacom.net/lute>

L'Académie belge du Luth est une association de fait dont le but est de favoriser les contacts entre les passionnés du luth en Belgique.

Les articles publiés n'engagent que la responsabilité de leurs auteurs .

De artikels verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Uiterste inzenddatum voor aankondigingen in het tijdschrift van juni: 1 mei 06.

Nous attendons avant le 1 mai 06 vos annonces pour la revue de juin.

